

Krzysztof Filipowicz, Jan Decyk

"Prezbiter jako sługa w świetle odnowionego po Soborze Watykańskim II Pontyfikatu Rzymskiego", Paweł Cieślik, Sandomierz 2001 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 50/1, 231-235

2012

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„sztuka przewodniczenia” pojawiło się dopiero w latach 70. dwudziestego wieku. Według kardynała Wyszyńskiego tak należy celebrować liturgię, by wierni nawiązali kontakt z przewodniczącym zgromadzenia. Dzięki temu będą mogli widzieć, słyszeć i odpowiadać, wczuwać się w to, co się dzieje, a nawet dotykać i „smakować”. Chodzi tu o styl celebrowania, który osiągnie doskonałość wówczas, gdy przewodniczący i wierni będą stanowić jeden organizm.

W nowym wydaniu recenzowanej pozycji może warto by dodać jeden rozdział przedstawiający uwagi krytyczne wypływające z naukowej kwerendy, a dotyczące pewnych oporów kard. Wyszyńskiego wobec reformy liturgicznej, które zapewne miały miejsce, zwłaszcza w pewnej wydaje się stanowczości Kardynała.

W recenzowanej pozycji należy docenić obecność streszczeń w językach obcych – angielskim i niemieckim. Również Wydawcy należy się uznanie za piękną szatę graficzną.

ks. Jan Decyk

Ks. Paweł Cieślak, Prezbiter jako sługa w świetle odnowionego po Soborze Watykańskim II Pontyfikatu Rzymskiego, Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu, Sandomierz 2001, ss. 262

150. rocznica śmierci św. Jana Marii Vianneya stała się, za sprawą papieża Benedykta XVI, okazją do ogłoszenia Roku Kapłańskiego, którego początek przypadł 19 czerwca 2009 r. w Uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa, by następnie zakończyć się tą samą uroczystością w roku 2010. W ogłoszonym w Watykanie na tę okoliczność liście papież wyraża życzenie, aby ten rok przyczynił się do wewnętrznej odnowy samych kapłanów i jednocześnie zwraca uwagę, że kapłaństwo jest darem nie tylko dla Kościoła, ale i dla całej ludzkości.

Wydarzenie to nie mogło pozostać bez echa w Kościele. Znalazło tym samym swój wyraz w refleksji intelektualnej środowisk teologicznych. Świadectwem tego jest m.in. opublikowana w 2011 r. staraniem Wydaw-

nictwa Diecezjalnego i Drukarni w Sandomierzu książka autorstwa ks. Pawła Cieślaka pod tytułem *Prezbiter jak sługa w świetle odnowionego po Soborze Watykańskim II Pontyfikatu Rzymskiego*. Autor jest prezbiterem diecezji warszawsko-praskiej, zaś omawiana publikacja jest dysertacją doktorską – obrona w 2011 r. – powstałą przy Katedrze Historii Liturgii Wydziału Teologicznego UKSW. Kierownictwo Katedry jak i promocja pracy zbiegają się w osobie ks. prof. Jana Decyka.

Recenzowana pozycja składa się z czterech proporcjonalnych w sumie rozdziałów, wstępu, zakończenia, bardzo rzeczowej, uwzględniającej kluczowe publikacje zagraniczne bibliografii. Całość poprzedzona jest przedmową autorstwa wspomnianego już promotora pracy doktorskiej – ks. prof. Jana Decyka. (ss. 7–9) Tematykę rozdziałów można by uznać za klasyczną, a ks. prof. Jan Decyk nie wahał się nawet nazwać publikacji „traktatem o kapłaństwie pojmowanym w kategoriach służby”. (s. 8)

Pierwszy, najobszerniejszy rozdział dotyczy genezy, terminologii i kształtowania się kapłaństwa. Przypomina on o archetypie kapłana w religiach niechrześcijańskich, by następnie przejść do kapłaństwa biblijnego w formie Starego i Nowego Przymierza. Autor zauważa pewną kontynuację wartości archetypicznych, zaznaczających się zwłaszcza pomiędzy światem pogańskim a Starym Testamentem. Kapłaństwo Chrystusowe, podejmując główne wątki archetypiczne i wypełniając zapowiedzi kapłaństwa starotestamentalnego, wprowadza radykalną nowość, związaną z osobą samego Arcykapłana, która następnie realizowana jest przez trójstopniowy sakrament święceń w Kościele.

Swoistym świadectwem takiego stanu rzeczy jest historyczny rozwój obrzędów święceń udokumentowany w sakramentarzach, ordach i innych księgach związanych z liturgią rzymską. W końcu Autor dochodzi do analizy liturgicznych tekstów obrzędów święceń prezbiterów *Pontyfikatu Rzymskiego* odnowionego po Soborze Watykańskim II. W wyniku tej analizy udało się dokonać teologicznej syntezy, której trzy główne nurty są ujęte w tytułach kolejnych rozdziałów. Pierwszy z nich: *Służba Chrystusowi Nauczycielowi* wydaje się być co do terminologii przesunięciem akcentu z określenia „prorok” na rzecz określenia „nauczyciel”.

Rzecz jasna, ks. P. Cieślik nie unika w treści pracy – byłoby to niemożliwe, a nawet i błędne – biblijnego tytułu „prorok”. Chrystus jest prorokiem i tak był postrzegany przez współczesnych, choć i nie brak biblijnych świadectw, że nazywany był również nauczycielem. Jednakże tytuł „nauczyciel” wydaje się być bardziej dostosowany do czasów współczesnych. Służba prezbitera w tym aspekcie koncentrować się będzie na słowie Bożym, przekazywaniu prawd wiary i wyjaśnianiu zasad życia chrześcijańskiego. Niemniej Autor nie zapomina o charakterystycznym charyzmacie prorockim, jakim jest świadectwo życia prezbitera, niejednokrotnie bardziej wymowne niż głoszona nauka.

Kolejny rozdział podejmuje chyba najbardziej typowy wymiar służby prezbitera, a mianowicie aspekt kapłański. Nie należy zapominać, że niezależnie od pewnych współczesnych tendencji w terminologii, określenie „kapłan” pozostaje najbardziej zakorzenionym w dzisiejszej mentalności. Problematycznym natomiast wydaje się, czy wierni postrzegają w taki sposób Jezusa Chrystusa, tj. przez pryzmat Jego kapłańskiej funkcji. Biblijne odniesienia, których nie brak w recenzowanej pozycji, uwzględniają tematykę Chrystusowego kapłaństwa, która w wysoce wyczerpującym zakresie została przedstawiona przez biblijnego Autora *Listu do Hebrajczyków*. Ks. P. Cieślik, wydaje się, poświęca im dostatecznie dużo uwagi. (ss. 136 – 140) Zamysł ten jest słuszny, gdyż teologia *Listu do Hebrajczyków* sytuuje Chrystusowe kapłaństwo w aspekcie eschatycznym. Tym samym praca ks. P. Cieślika wpisuje się w nurt współczesnej teologii, która w znacznej mierze została zdominowana przez problematykę eschatologiczną. Na tak ukazanym teologicznym tle, szczególnie cenne są uwagi Autora, który analizując liturgiczne teksty, na pierwszym miejscu stawia jedyne kapłaństwo Chrystusa, gdyż każdy inny wymiar kapłańskiej posługi, powszechnej czy ministerialnej, będzie pochodnym tej oryginalnej w dosłownym tego słowa znaczeniu. Analiza posługi kapłańskiej w aspekcie celebracji sakramentów i sakramentaliów ze szczególnym uwzględnieniem Eucharystii wydaje się być tutaj oczywistością, której też Autor, idąc za tekstami *Pontyfikału Rzymskiego*, czyni zadość. Tym bardziej należy przyjąć z uznaniem stronicę poświęconą kapłańskiej służbie realizowanej poprzez *Liturgię Godzin*.

(ss. 179–186) Istota posługi sakramentalnej, tak nieodzownej dla chrześcijańskiego życia, wydaje się być samym sednem kapłaństwa. Nie należy jednak zapominać, że jest to rzeczywistość ograniczona wymiarami doczesnymi. Kapłaństwo traci sens bez odniesienia do wieczności a celebrowana *Liturgia Godzin*, można by rzec, jest permanentnym officium, które pozostaje w nierozdzielnej jedności z liturgią nieba. Jakiż ma sens wkładanie do trumny zmarłych kapłanów *Brewiarza*, jak nie ten, że zmierzają oni na odmówienie kolejnej godziny kanonicznej ale już w rzeczywistości niebiańskiej?!

Ostatni rozdział swojej pracy Autor poświęca kapłańskiej służbie Chrystusowi – Pasterzowi. Pasterski aspekt posługi prezbitera, ukazany w liturgicznych tekstach *Obrzędów święceń biskupa, prezbiterów i diakonów*, wydaje się być jak najbardziej na miejscu, skoro sam Chrystus Pan nazywa siebie *Dobrym Pasterzem* (J 10,11). Jednakże określenie to w dobie współczesnych dokonanych już zmian urbanizacyjnych i postępującej technologii cyfrowej wydaje się być najbardziej niezrozumiałe a może i problematyczne; warto nadmienić, że nawet w czasach Chrystusa przeżywało swój kryzys. Mimo tych trudności *Pontyfikał Rzymski* – raczej nie mogło być inaczej – nie unika biblijnego określenia „pasterz”. Autor recenzowanej pozycji wyjaśnia, że pasterski aspekt posługi prezbitera jest przede wszystkim kontynuacją misji Chrystusa. Przejawia się ona zwłaszcza poprzez tworzenie i umacnianie *communio*, przewodniczenie jej poprzez posługę miłości, co wydaje się być sednem samego pojęcia „służby” prezbitera. Odniesieniem pozostaje zawsze Jezus Chrystus, który będąc Pasterzem, pozostaje jednocześnie składanym w ofierze Barankiem. Dlatego właściwym wydaje się, co czyni ks. P. Cieślik, ukazywanie posługi pasterskiej Chrystusa z jednoczesnym uwzględnieniem Jego roli Sługi, zapowiedzianej w Izajaszowych czterech pieśniach Sługi Jahwe, a zrealizowanej w misterium paschalnym.

Należy przyznać, że niniejsza publikacja jest nie tylko jedną z wielu odpowiedzi na wezwania ogłoszonego przez Benedykta XVI Roku Kapłańskiego ale – niezależnie od waloru teologicznego – wychodzi naprzeciw potrzebom współczesnego człowieka, zagubionego w świecie, w którym znaczenie kapłaństwa uległo pejoratywnie rozumianej archa-

izacji a tym samym dewaluacji. Wybijający się na pierwszy plan aspekt służby stanowi pewien element kontrowersyjny! Z jednej strony jest to rzeczywistość prawdopodobnie na tyle kwestionowana, co i niewłaściwie rozumiana w obecnych czasach. Biblijny charakter tego pojęcia ukazuje, że służba jest swoistą relacją, w której tendencyjne wartościowanie wydaje się być nie na miejscu, a wprowadza odpowiednią, „zaszczytną” hierarchię posługiwania, która prowadzi do tego, by Bóg był uwielbiony we wszystkim (Por. 1P 4, 11). Na tle wielu wartościowych publikacji, pozostających w kręgu teologii duchowości i dzieł popularyzatorskich, praca ks. Pawła Cieślika jawi się jako cenne i oryginalne w sensie genetycznym, gdyż sięgające do liturgicznych źródeł, uzupełnienie, choć powinno być traktowane w pewnym sensie jako punkt wyjściowy dla innych, bardziej szczegółowych teologicznych dociekań.

ks. Krzysztof Filipowicz

Romano Penna, *Lettera ai Romani. Introduzione, versione, commento*, Edizioni Dehoniane, Bologna 2010, ss. LXXIV+1331.

Wśród wszystkich listów św. Pawła *List do Rzymian* jest pismem największym i zawierającym najbardziej uporządkowaną teologię wielkiego Apostoła Narodów. Jest on dobrze przemyślanym traktatem z chrystopologii, soteriologii, pneumatologii i etyki chrześcijańskiej, w związku z czym stał się dla teologów pierwszych wieków fundamentem i ważną inspiracją ich myśli. Bez wątpienia z tej właśnie przyczyny list ten jako pierwsze pismo nowotestamentalne już ok. 243 r. doczekał się całościowego komentarza, którego autorem był Orygenes. Od tamtego czasu do chwili obecnej komentarze, dzieła egzegetyczne i ogólne opracowania teologiczne tego listu osiągnęły olbrzymią liczbę, która świadczy o tym, jak wielkie znaczenie ma to pismo dla wiary, teologii i duchowości chrześcijańskiej. Mimo to nadal można stwierdzić, że egzegeci i teolodzy wciąż jeszcze nie wydobyli z niego całej jego głębi teologicznej, dlatego każde pokolenie uczonych usiłuje prowadzić nad nim własne